

บทปริทัศน์หนังสือ (BOOK REVIEW)

กฎหมายแรงงานสำหรับนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 17)

เขียนโดย เกษมสันต์ วิลาวรรณ

(2561, วิญญูชน)

บทวิจารณ์โดย

ปาริศ อนุสรณ์พานิช^{1*} และ จิตมาส กลิ่นสุคนธ์²

หนังสือกฎหมายแรงงานสำหรับนักบริหาร เรียบเรียงขึ้นเพื่อรวบรวมสาระสำคัญทางด้านกฎหมายแรงงานในส่วนที่นายจ้างและลูกจ้างควรทราบ โดยการรวบรวมข้อกฎหมายแรงงานที่สำคัญและพบบ่อยในสถานประกอบการเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างทางกฎหมาย นำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาเรียบเรียงด้วยการใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย พร้อมยกตัวอย่างสรุปข้อกฎหมายและฎีกาที่สำคัญ ด้วยเหตุที่ตัวบทกฎหมายแรงงานมีหลายฉบับและต้องใช้เวลาอย่างมากในการศึกษาค้นคว้า หนังสือเล่มนี้จึงเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่มีความสนใจแต่ไม่มีเวลามากพอ สามารถใช้เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านกฎหมายแรงงาน

กฎหมายแรงงาน คือ กฎหมายที่กล่าวถึงสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ของนายจ้างและลูกจ้างที่มีต่อกัน รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างองค์กร สถานประกอบการ หรือ รัฐ โดยผู้เขียนได้สืบค้นตัวบทที่สำคัญ 7 ฉบับ ดังนี้ 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศและสัญญา ลักษณะ 6 จ้างแรงงาน ซึ่งเรียกว่า “กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน” 2) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งเรียกว่า

¹ อาจารย์ที่ปรึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการบิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

² อาจารย์ที่ปรึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

* Email: pawaris.anusornphanich@gmail.com

“กฎหมายคุ้มครองแรงงาน” 3) พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ซึ่งเรียกว่า “กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในการทำงาน” 4) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ซึ่งเรียกว่า “กฎหมายเงินทดแทน” 5) พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ซึ่งเรียกว่า “กฎหมายแรงงานสัมพันธ์” 6) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ซึ่งเรียกว่า “กฎหมายว่าด้วยศาลแรงงาน” 7) พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งเรียกว่า “กฎหมายประกันสังคม”

ผู้วิจารณ์ได้ทำการศึกษาหนังสือกฎหมายแรงงานสำหรับนักบริหาร ด้วยวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 196 หน้า โดยอ่านเรียงตามหัวข้อ วันละ 1 หัวข้อต่อวัน เป็นจำนวน 8 หัวข้อ ดังนี้

หัวข้อที่ 1 กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน ประกอบด้วย ลักษณะ ขอบเขต รูปแบบ สิทธิของ นายจ้าง หน้าที่ของนายจ้าง สิทธิของลูกจ้าง หน้าที่ของลูกจ้าง รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน โดยมีการยกหลักข้อกฎหมาย ฎีกา และข้อแนะนำสำหรับนักบริหารที่สำคัญมาใช้อธิบายพร้อมยกตัวอย่างอย่างเป็นระบบ

หัวข้อที่ 2 กฎหมายคุ้มครองแรงงาน เพื่อให้ลูกจ้างมีความมั่นคงในการทำงาน มีสุขภาพอนามัยดี ได้รับค่าตอบแทนตามสมควร โดยการนำเสนอข้อมูลอย่างสังเขป ผนวกกับฎีกาและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการพรรณนาเชิงอรรถ พร้อมแสดงแผนภาพ ประกอบด้วยกฎหมายการใช้แรงงานทั่วไป เวลาทำงาน วันหยุด วันลา การทำงานล่วงเวลา การทำงานในวันหยุด เวลาพัก วันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณี วันหยุดพักผ่อนประจำปี วันลาป่วย วันลาภิกขุ วันลาเพื่อรับราชการทหาร วันลาเพื่อการฝึกอบรม พัฒนาความรู้ความสามารถ วันลาคลอดบุตร การใช้แรงงานหญิง การใช้แรงงานเด็ก การจ่ายค่าตอบแทน สวัสดิการ การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการจ้าง การพักงาน การจ่ายค่าชดเชย การยื่นคำร้อง การบังคับใช้กฎหมาย และบทกำหนดโทษ

หัวข้อที่ 3 กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในการทำงาน เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการกำกับดูแล ควบคุมการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อป้องกันและทำนุบำรุงทรัพยากรบุคคลไม่ได้รับอันตรายจากงานนั้น ๆ ประกอบด้วย ลักษณะ ขอบเขตการบังคับใช้หลักปฏิบัติทั่วไป การบริหาร การจัดการ การดำเนินการ การควบคุม กำกับ ดูแล การตรวจความปลอดภัย การคุ้มครองลูกจ้าง เพราะว่าการดำเนินการให้เกิดความปลอดภัยเป็นการปฏิบัติเพื่อ “มนุษยธรรม” ทั้งในด้านของ “ศีลธรรม” หรือ “กฎหมาย”

หัวข้อที่ 4 กฎหมายเงินทดแทน เป็นกฎหมายที่ควบคุมการจ่ายเงินแก่ลูกจ้างหรือผู้มีสิทธิตามกฎหมายในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตราย เจ็บป่วย หรือสูญหายจากการทำงานให้นายจ้าง ประกอบด้วยเงินทดแทน ได้แก่ ค่าทดแทน ค่ารักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน ค่าทำศพ เป็นต้น ถัดไปคือหัวข้อ เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่เกี่ยวกับเงินทดแทนจากการเจ็บป่วย ประสบอันตราย หรือสูญหาย รวมถึงหน้าที่ของนายจ้างในด้านต่าง ๆ กรณีที่นายจ้างไม่ต้องจ่ายเงินทดแทน กรณีผู้มีสิทธิได้รับเงินทดแทน ความระงับแห่งสิทธิในการรับเงินทดแทน ความพิเศษของเงินทดแทน กองทุนเงินทดแทน การยื่นคำร้องเรียกเงินทดแทน การพิจารณา การอุทธรณ์ การนำคดีไปสู่ศาล สภาพบังคับ และการพิจารณาวินิจฉัยเงินทดแทน

หัวข้อที่ 5 กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ อันได้แก่ สภาพการจ้าง การแจ้งข้อเรียกร้องของนายจ้าง การแจ้งข้อเรียกร้องของลูกจ้าง หน้าที่ของฝ่ายรับข้อเรียกร้อง การเจรจา การไกล่เกลี่ย การชี้ขาดในกิจการสำคัญ การชี้ขาดในกิจการธรรมดา การปิดงานหรือการนัดหยุดงาน ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง ผลบังคับเกี่ยวกับสภาพการจ้าง การคุ้มครองระหว่างการใช้สิทธิเรียกร้อง การคุ้มครองเมื่อมีข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง คณะกรรมการลูกจ้าง องค์การของฝ่ายนายจ้างและของฝ่ายลูกจ้าง การคุ้มครองมิให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี และการคุ้มครองสหภาพแรงงาน โดยนายจ้างควรมีทัศนคติเชิงบวกต่อลูกจ้าง ด้วยการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ภายใต้หลักของกฎหมาย

หัวข้อที่ 6 กฎหมายว่าด้วยศาลแรงงาน โดยมีการนำเสนอข้อมูลประเภทของศาลแรงงาน คดีที่ขึ้นสู่ศาลแรงงาน องค์คณะผู้พิพากษา การฟ้องคดีแรงงาน การพิจารณาคดีแรงงาน การสืบพยานคดีแรงงาน การพิพากษาคดีแรงงาน การอุทธรณ์ฎีกาคดีแรงงาน คดีเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม กรณีที่ถือว่าเป็นการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม คดีอุทธรณ์ อาทิ 1) คู่สมรสทำงานกับบริษัทคู่แข่ง 2) สอบสวนแล้วว่าไม่ผิด 3) ไม่มีเหตุสมควร 4) เหตุอันสมควร 5) ลงโทษเกินระดับ 6) ลงโทษข้ามลำดับ 7) ต่วนลงโทษ 8) กลับแก้งลูกจ้าง 9) สาเหตุไม่เพียงพอ 10) ลงโทษขัดระเบียบ 11) ไม่มีประจักษ์พยาน 12) วัตถุประสงค์ดีแต่ไม่มีเหตุสมควร 13) ไม่เป็นตามเหตุอ้าง 14) เลือกลูกจ้าง 15) ปรับเปลี่ยนโครงสร้าง 16) ลดจำนวนลูกจ้างโดยไม่มีหลักเกณฑ์ และ 17) แก้ระเบียบเกะเขินอายุโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

หัวข้อที่ 7 กฎหมายประกันสังคม เป็นกฎหมายที่สร้างหลักประกันให้แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่น โดยการจัดกองทุนประกันสังคมขึ้นเพื่อสงเคราะห์ในกรณี ประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วย พุฒสภาพ หรือตาย อันมิใช่เกิดจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และสำหรับกรณีว่างงาน โดยมีการกล่าวเสริมถึง ผู้ประกันตน ผู้สมัครเข้าประกันตน หน้าที่ของนายจ้าง ประโยชน์ทดแทนที่ผู้ประกันตนจะได้รับ ลักษณะพิเศษของประโยชน์ทดแทน การขอรับประโยชน์ทดแทน การอุทธรณ์ และบทกำหนดโทษ พร้อมพรรณนาประกอบข้อกฎหมายและฎีกาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตการทำงาน

หัวข้อที่ 8 กฎหมายที่นักบริหารควรรู้เพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองและส่งเสริมการประกอบกิจการของนายจ้าง อาทิ 1) หน้าที่ของนายจ้าง ได้แก่ หน้าที่เกี่ยวกับการรับคนพิการเข้าทำงาน หน้าที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง หน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง หน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดีประกอบด้วย เงินทดแทน เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์หรือรายได้อื่น 2) ความรับผิดชอบของนายจ้าง กรณีลูกจ้างกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก และกรณีลูกจ้างทำการละเมิดต่อลูกจ้างด้วยกัน 3) บทคุ้มครองนายจ้าง ได้แก่ การคุ้มครองในทรัพย์สิน การคุ้มครองความลับเกี่ยวกับอุตสาหกรรม การคุ้มครองในลิขสิทธิ์ การคุ้มครองการขาดไร้แรงงาน 4) มาตรการส่งเสริมการประกอบกิจการของนายจ้าง อาทิ การส่งเสริมการฝึกฝีมือแรงงาน (พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545) การส่งเสริมการประกอบกิจการ (พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. 2530)

ผู้วิจารณ์เลือกศึกษาหนังสือเล่มนี้ ด้วยเหตุที่ผู้ประพันธ์หนังสือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในสายวิชาการทางด้านกฎหมาย รวมถึงคำนิยมที่ปกของหนังสือด้านหลังมีข้อความน่าสนใจชวนให้อยากศึกษาอย่างละเอียด นอกจากนี้ผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นว่ากฎหมายแรงงานเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ควรศึกษาเพิ่มเติม โดยภายหลังจาก

อ่านหนังสือเล่มนี้จบ คณะผู้วิจารณ์ได้ทำการเสวนาร่วมกันและมีข้อคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า “หนังสือเล่มนี้มีคุณค่า” นับเป็นการบูรณาการศาสตร์ทางด้าน “กฎหมาย” และหลักการทางด้าน “การบริหาร” เข้าด้วยกัน บรรยายด้วยภาษาเขียนที่เข้าใจง่ายผนวกกับสรุปข้อกฎหมายเชิงอรรถ พร้อมการยกตัวอย่างฎีกาที่สำคัญ และการนำเสนอบทแนะนำสำหรับนักบริหารในรายหัวข้อที่เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง รวมถึงมีการแสดงแผนภาพของกระบวนการใช้กฎหมายที่จะช่วยให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจ และเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ปัจจุบันนี้โลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการบริหารจึงควรออกแบบให้เข้ากับยุคสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับหลักข้อกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ฉะนั้นผู้บริหารควรต้องอัปเดตให้เป็นปัจจุบัน เพื่อที่จะสามารถมีบทบาทในการบริหารงานในการรักษาสีติขององค์กรหรือสถานประกอบการ และเพื่อสามารถบริหารความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ด้วยการถ้อยทีถ้อยอาศัยกันบนหลักธรรมาภิบาล ในสถานประกอบการ ซึ่งนับเป็นการบริหารงานภายในขอบเขตของหลักกฎหมายแรงงานอย่างเป็นธรรม

อย่างไรก็ดีหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือสำหรับอ่านเพิ่มเติมนอกเวลา ผู้ประพันธ์จึงพยายามไม่ใช้คำบรรยายด้วยภาษากฎหมายมากเกินไป ด้วยเจตนาให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายในทุกช่วงวัย และทุกสาขาอาชีพ เพราะฉะนั้นหากต้องการนำข้อกฎหมายไปใช้เพื่อการอ้างอิง ควรเปิดตัวบทประมวลกฎหมาย ตรวจสอบประกอบให้เป็นที่น่าเชื่อถือ และควรอัปเดตให้เป็นปัจจุบันก่อนนำไปใช้งาน

สุดท้ายนี้เพื่อกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจารณ์ขอเสนอแนะให้ค้นหาหนังสือเกี่ยวกับ “หลักกฎหมายเบื้องต้น” และหนังสือทางด้าน “แรงงานสัมพันธ์” มาใช้อ่านประกอบเพิ่มเติม จะสามารถทำการศึกษาค้นคว้าได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น